

Baby's spelen en ontdekken

Volgens de visie van dr. Emmi Pikler is het van wezenlijk belang dat een kind de dingen zelf kan ontdekken. Om te beginnen vertrouwt zij op de zelfontplooiingskracht van de baby. Ze gelooft in zijn mogelijkheden en in het verlangen van het kind zich te ontwikkelen en te leren.

Hedie Meyling vertelt over het spelen van baby's vanuit de filosofie van dr. Emmi Pikler.

Er zijn verschillende invloeden op het spel van baby's, zoals de 'voorbereide omgeving', het spelmateriaal dat wordt aangeboden en de kleding van de baby. Daarnaast is het de taak van de volwassene om niet direct in de speelactiviteit in te grijpen. Het respect voor het initiatief van het kind speelt in de visie van Pikler een belangrijke rol.

De voorbereide omgeving

Volgens Emmi Pikler is een voorbereide omgeving een (groeps)ruimte die op de ontwikkelingswensen van het kind is afgestemd en bovendien telkens aan de ontwikkeling van het kind wordt aangepast.

De 'Speelplek' is de plek waar kinderen, omringd door hekjes, ongestoord kunnen spelen. Baby's die nog in rug-, zij- of buikliggende posities spelen, worden meestal gescheiden en dus beschermd voor de al kruipende en lopende kinderen. Zo kunnen zij

ongestoord en met overgave hun speelgoed onderzoeken.

Voldoende ruimte is ook van belang. Wanneer de baby in rug- en zijligging speelt, heeft hij genoeg ruimte in een gewone box. Rolt hij op z'n buik dan heeft hij meer ruimte nodig om te rollen en kruipen.

De voorbereide omgeving heeft een harde ondergrond: er wordt geen gebruik gemaakt van kunststof matten of kleden. De baby kan beter bewegen op een harde ondergrond en leert in een waarachtige situatie om te gaan met de zwaartekracht.

Geschikte speelmaterialen

Het eerste speelgoed van een baby zijn eigenlijk zijn handjes. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig, dat hoeven wij ze niet bij te brengen. Kijken we alleen al naar de manier waarop de baby zijn handjes ontdekt en ermee begint te spelen.

"Wij zijn hier getuige van één van de eerste openbaringen van menselijke interesse", aldus Pikler. Het spelen met de handjes gaat vooraf aan het omgaan met speelobjecten en bereidt ze erop voor. In het openen van zijn hand en het sluiten tot een vuist, oefent een baby de mogelijkheid van pakken, vasthouden en loslaten van objecten.

Speeltjes die volwassenen zo graag in het blikveld van de baby hangen, kunnen dermate afleiden, dat ze de baby hinderen in het

ontdekken van zijn eigen handjes. Men geeft in Lóczy de baby pas dan speelgoed, wanneer hij zijn handen regelmatig bekijkt en ermee speelt en zich bovendien voor zijn omgeving interesseert. Dat is ongeveer in de leeftijd vanaf drie maanden.

Als eerste speelgoed krijgt de baby een katoenen doek (ongeveer 35 bij 35 cm), die in een soort punt naast hem wordt gezet. De opvallende kleur trekt zijn aandacht. Hij kijkt er eerst (dagen) lang naar, raakt het aan en grijpt ernaar. Hij kan de doek makkelijk vasthouden en er lang mee spelen. Soms valt de doek op z'n gezicht maar dat doet geen pijn. In het begin kan het zelfs minuten duren tot hij er zich van bevrijdt maar na enig oefenen trekt de baby de doek met gemak van zijn gezicht af en straalt dan van plezier (zijn eerste kiekeboe ervaring).

Meer geschikt speelgoed

Ander geschikt speelmateriaal voor de leeftijd vanaf ongeveer drie maanden zijn objecten die de baby moeiteloos met zijn hand kan omvatten: een rietenbal of shuttle, een diertje van stof, plastic bakjes en houten ramme-laars.

Vanaf de leeftijd van ongeveer zes maanden krijgt hij iets zwaarder speelgoed en worden er ook grotere voorwerpen geïntroduceerd. Een bezoek aan een eenvoudige huishoud-

***Emmi Pikler (1902-1984) Kinderarts in Budapest en oprichtster van het kindertehuis Lóczy. Ze heeft in haar praktijk, bij families en in het kindertehuis een opmerkelijke opvatting over baby's en kleine kinderen ontwikkeld.**

winkel is in deze fase zinnig. De baby speelt nu graag met allerlei soorten containers; bakjes, puddingvormen, schalen, emmers, bekers, mandjes en doosjes in verschillende maten, kleuren en materialen als plastic, hout, metaal, riet en karton.

Ook schoongemaakte plastic flessen of een borstel zijn populair. De baby kan hiermee verschillende dingen ervaren zoals 'erin' en 'eruit' doen of kieperen, ermee over de grond schuiven, op de grond slaan, de objecten tegen elkaar slaan, ze van alle kanten onderzoeken, ze neerzetten en weer omgooien en uiteindelijk (maanden later) gebruikt hij deze materialen om te gaan bouwen. Tegen die tijd zijn plastic en houten blokken natuurlijk onmisbaar speelgoed.

Wanneer de kinderen zich gaan voortbewegen is het tijd om verschillende ballen te introduceren, ze kunnen er nu zelf achteraan rollen of kruipen.

Klimmen

Voor kinderen die beginnen te krabbelen, is het belangrijk dat ze hun eerste klimervaringen dichtbij de grond kunnen opdoen. Ze leren behoedzaam te bewegen en omgaan met vallen.

Eerste klimobjecten:

- Een andere baby. Baby's klimmen graag over andere baby's heen. Voor degene die onderop ligt is dat niet altijd prettig. Daarom is het goed een alternatief in de speelplek te hebben,
- Een stevig kussen van 10 cm hoog en houten kist van 60 x 60 cm en 17 cm hoog,
- Dezelfde kist omgekeerd als bak om in te klimmen.
- Een plank van 40 cm breed en 150 cm lang om aan de rand van de omgekeerde kist te haken (voorbereiding op de glijbaan).

Taak van de volwassene bij het spelen

De verzorgsters in Lóczy zijn alleen met een groep van maximaal acht kinderen. De leidsters krijgen hun opleiding in Lóczy.

Dagelijks schrijven ze een rapport; over de gezondheid en ontwikkeling van de kinderen. De leidster volgt de grove en fijne motorische ontwikkeling en observeert aan welk speelgoed de baby behoefte heeft. Vanaf drie maanden, legt ze ongeveer vier speeltjes binnen de reikwijdte van de baby neer. Vanaf het moment dat de kinderen zich kunnen verplaatsen en dus ook het speelgoed zich verspreid, ordent de leidster regelmatig het speelgoed op vaste plekken in de speelruimte waar de kinderen ze kunnen pakken. Er dient echter voldoende speelgoed te liggen maar het mag de kinderen niet teveel belemmeren in hun bewegingen. Speelgoed waar langere tijd niet meer mee wordt gespeeld, bergt ze op en legt er iets nieuws voor in de plaats.

Voorwaarde scheppen

Wanneer een kind moe is legt ze het in bed. Een kind dat niet moe is maar toch niet speelt, helpt ze door een favoriet speeltje naast hem neer te leggen of hem aan te wijzen waar hij het kan vinden. De leidster gaat het kind niet amuseren maar scheidt de voorwaarden waardoor het kind zelf weer kan gaan spelen.

Observerende rol

Uit het voorafgaande blijkt dat de leidster in Lóczy op spelgebied voornamelijk een observerende rol heeft. Ze zorgt dat de speelsituatie voor de kinderen optimaal is, zodat de kinderen zich al spelend kunnen ontwikkelen. Verder bemiddelt ze bij eventuele conflicten als dat nodig is. Ze grijpt pas in als de kinderen er alleen niet meer uitkomen en probeert problemen zo op te lossen dat er geen winnaar of verliezer is. Kinderen worden niet gestraft en zowel de wil als het leed van een kind wordt gerespecteerd.

De belangrijkste taak van de leidster is om een vertrouwde en stabiele relatie met het kind op te bouwen. Ze doet dit met name tijdens de verzorging zoals bij het eten, baden en verschonen.

Tijdens deze verzorging kunnen er speelse momenten ontstaan, zoals 'kiekeboe' bij het afdrogen en aankleden. Het initiatief hiervoor blijft echter bij het kind, de leidster volgt.

De innerlijke rust van de leidster zal tenslotte voor een belangrijk deel de sfeer bepalen en de voorwaarde creëren waardoor de kinderen zich veilig voelen en in alle rust kunnen spelen.

Hedie Meyling

Verzamelen

Vanaf ongeveer een jaar begint het kind te verzamelen. Deze bezigheid zal zich over een langere tijd uitstreken. Het 'verzamelspel' wisselt zich af met zijn andere spel.

Geschikt speelgoed om te verzamelen

De hiernaast genoemde materialen zijn geschikt; een ruime hoeveelheid kleinere dingen om te kunnen verzamelen en de containers zijn belangrijk om het verzamelde in te kunnen doen. Als er meer kinderen in de 'verzamel leeftijd' zijn is voldoende materiaal gewenst.

Belang van verzamelen

- het kind leert vergelijken, onderscheiden en selecteren.
- het resultaat (alle gekleurde doekjes in één mand) geven hem het gevoel zelf iets te volbrengen: 'dit is mij gelukt'.

Ontwikkeling van verzamelen

- ± 1 jaar - eerst zal de baby (wellicht toevelig) verschillende objecten naast elkaar leggen.
- daarna legt hij speelgoed bij elkaar met dezelfde vorm.
- ± 1 1/2 jaar - begint vaker en langer achter elkaar dingen te verzamelen.
- ordent dingen op vorm, kleur en formaat.
- het resultaat wordt belangrijk; een emmer tot de rand toe vullen, of doorgaan met zoeken totdat alle ballen verzameld zijn.
- wil de verzameling bewaren, anderen mogen er niet aankomen.
- na 2 jaar - het verzamelen als 'zelfstandig spel' wordt nu minder.
- de behoefte aan verzamelen zien we nog wel buiten (steentjes, schelpjes)

Meer informatie

Literatuur: 'De Visie van Emmi Pikler', Publicatie over Respectvolle Verzorging en Vrije Bewegingsontwikkeling
Deze uitgave is te bestellen bij Stichting Emmi Pikler Fonds, Haarlemmerdijk 39, 1013 KA Amsterdam
fax: (020) 626 19 45,
e-mail: e.piklerfonds@chello.nl
prijs: 114,50 ISBN 90-807225-1-0

De afgebeelde foto's zijn van Marian Reismann